

השלימות בכל הקוין¹⁷.

(משיחות ש"פ ואתחנן, שבת נחמו, ט"ז מנחם-אב תנש"א)

17) ועד"ז בנוגע ל"סור מרע" – כהמשך המשנה "ואין אתה בא לידי עבירה" – "ואין אתה בא" דייקא, בדרך ממילא, ללא צורך להתעסק בשלילת הרע, ואפילו לא "לידי עבירה", שגם דברים שיכולים להביא לידי עבירה (כמו תאוות היתר) נעשים מושללים בדרך ממילא, מצד ההסתכלות בעניני הגאולה, מעין ודוגמת המעמד ומצב דימות המשיח, כפס"ד הרמב"ם (בסיום וחותרם ספרו "משנה תורה") ש"באותו הזמן . . . כל המעדינים מצויין כעפר", "כעפר" דייקא, שאין לו שום חשיבות, כיון ש"לא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד".

לזכרון

כ"ק הרה"ג והרה"ח ומקובל רב פעלים
לתורה ולמצות ורבים השיב מעון

ר' לוי יצחק ז"ל

שני אורסא הן

אביו של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

אשר נאסר והגלה על עבודתו

בהחזקת והפצת היהדות

ונפטר בגלות

ביום כ"ף לחודש מנחם אב

שנת ה'תש"ד

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ואתחנן

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כד

(תרגום הפשוט)

יוצא לאור על ידי

"מכון לוי יצחק"

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושמונה לבריאה

המצרים), וכן הלכות מלכים ומלחמותיהם ומלך המשיח, והן בפנימיות התורה, שנוסף לכך שכללות הלימוד דפנימיות התורה מקרב את הגאולה, "בהאי חיבורא דילך (תורתו של רשב"י) . . יפקון בי' מן גלותא ברחמי"י¹², יש עליו מיוחד בלימוד החלקים דפנימיות התורה שמבארים עניני הגאולה.

ומה טוב – שלימוד זה יהי' באופן ד"עשרה (ציבור) שיושבים (בהתיישבות וקביעות) ועוסקים (באופן של "עסק") בתורה¹³.

. . . ויש להוסיף לימוד והוראה בשייכות לענין הגאולה גם מהתחלת פרק שלישי – "הסתכל בשלשה דברים":

"שלשה דברים" (סתם) – יש לומר, שגם רימוז לגאולה השלישית וביהמ"ק השלישי, גאולה משולשת וביהמ"ק משולש, שכולל ב' המעלות דגאולה ראשונה ושני, בית ראשון ושני, ושניהם יחד.

ו"הסתכל בשלשה דברים" – "הסתכל" דייקא, שמורה על העיון וההתבוננות בהעמקה יתירה¹⁴ בענין הגאולה השלישית וביהמ"ק השלישי ("שלשה דברים"), מתוך צפי' והשתוקקות מיוחדת, "אזכרה לו בכל יום שיבוא"¹⁵, שיבוא בכל יום, ביום זה ממש, ועאכו"כ כשעומדים על סף הגאולה, שההסתכלות בשלשה דברים היא ביתר שאת וביתר עוז.

ויש לומר, שההסתכלות בעניני הגאולה השלישית וביהמ"ק השלישי ("שלשה דברים") פועלת שלימות בכל עניני העבודה שנכללים ב"שלשה דברים" – ג' הקוין דתורה עבודה וגמילות חסדים¹⁶, שקיומם ע"י ג' הלבושים דמחשבה דיבור ומעשה – שהעבודה אינה באופן של התחלקות, אלא באופן של בלי גבול, ומצד העדר ההגבלה ישנה

יש להבין: מהו הקשר בין דברי רש"י בהמשך פירושו, "כשנתן הקדוש-ברוך-הוא... פתח..."/ לבין תחילת הפירוש, "כתרגומו אתחיתא", והרי, לכאורה, אלה הם שני ענינים נפרדים: בתחילת הפירוש מובאת המשמעות הפשוטה של המילה "הראת" – "התגלית"⁸. ואילו בחלק השני של פירוש רש"י מדובר על הפסוק בכלל – שבני ישראל ראו "כי הוי' הוא האלקים...".

וכפי שרואים מסוף דברי רש"י – "לכך נאמר אתה הראת לדעת"⁹. שהרי, לכאורה, סיום זה הוא מיותר. והכרחי לומר, שרש"י מתכוון להדגיש בכך, שבפירושו אין הוא בא להסביר רק את המילה "הראת", אל, "לכך נאמר אתה הראת לדעת", תוכן הפסוק בכללותו.

ואם כך, צריך היה רש"י לחלק את פירושו לשני קטעים – דבור המתחיל – נפרדים: בתחילה היה עליו לצטט ב"דבור המתחיל" את המילה, "הראת"¹⁰ בלבד, ולומר, "כתרגומו אתחיתא", ולאחר מכן היה עליו לצטט את המילים, "אתה הראת לדעת", ולפרט: "כשנתן הקדוש-ברוך-הוא... פתח...".

ג. "הראת" – ענין שונה מ"במצרים לעיניך"

ויש לומר, שההסבר לכך הוא:

בפסוק הקודם נאמר¹¹, "או הנסה אלקים לבוא לקחת לו גוי... במסות באותות ובמופתים ובמלחמה וביד חזקה ובזרוע נטויה... ככל אשר עשה לכם ה' אלקיכם במצרים לעיניך", ולאחר מכן ממשיכה התורה ואומרת, "אתה הראת לדעת...".

בפשטות ניתן היה לחשוב, ואכן כך מסבירים מספר מפרשים¹², שהמילים, "אתה הראת לדעת"

ה' .. וביום מתן תורה קרע הקב"ה את השמים רבי פנחס ורבי לוי כו' אמרו כשם שקרע את העליונים כך קרע את התחתונים שנאמר אתה הראת לדעת וגו'. אמר להם רואים אתם שאין אחר עמי". ובדברים רבה (הוצאת ליברמן – מכת"י. ירושלים ת"ש) עה"פ שמע ישראל: וביום מתן תורה קרע הקב"ה את השמים והראה לישראל מה שיש למעלה. רבי פנחס .. קרע להם הקב"ה ו' רקיעים וכשם שקרע .. התחתונים שנא' אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת אמר להם ראו שאין אחר עמי שנא' אתה הראת לדעת. וראה בהמובא בהערות שם.

(8) ראה במפרשי רש"י ("רא"ם", גו"א ועוד) כאן. (9) בדפוס ראשון, "לכך נאמר אתה הראת". אבל בדפוס שני וכו"כ כת"י רש"י ("שתח") נעתקה בסוף פירוש רש"י גם התיבה "לדעת". (10) ולהעיר דבא' מכת"י רש"י "שתח" הד"ה ברש"י הוא "הראת לדעת", ועפ"ז צ"ע השייכות, "אתחיתא", לדעת". (11) ד. לד. (12) ראה בעה"ש ד, לד. ראב"ע וספורנו עה"פ. וראה גם ד"ה אתה הראת תרפ"ס (בסה"מ קונטרסים ח"א נג, א) בתחלתו.

א. פירוש רש"י – יינה של תורה

ידועים דברי אדמו"ר הזקן, ש"פירוש רש"י על החומש הוא יינה של תורה", אשר המשמעות של "יינה של תורה" היא ריזן דאורייתא² פנימיות התורה.

כבר דובר פעמים רבות³ על הכלל שקובע רש"י עצמו לגבי פירושו – "אני לא באתי אלא לפשוטו"⁴ – שאין הוא סותר לכך שגדולי ישראל הצביעו על ה"נפלאות" שבפירוש רש"י על התורה בכל חלקי התורה, הן בחלק ההלכה שבתורה, הן ברמז דרוש וסוד – כי פירוש רש"י הוא בראש ובראשונה פשוטו של מקרא. אלא שב"פשוט", שהוא, "של המקרא", – ורק לגבי נאמר – יותר מאשר בחלקים של רמז דרוש וסוד – אין מקרא יוצא מידי פשוטו, כלולים (גנויים) ענינים נפלאים של כל חלקי התורה.

אך מן ההדגשה שלעיל, וכן מדברי של אדמו"ר הזקן – "פירוש רש"י על החומש הוא יינה של תורה" – מובן, שלגבי יינה של תורה" הרי לא זו בלבד שיש רמזים נסתרים וכדומה בדברי רש"י לגבי ריזן דאורייתא, אלא, שפירוש רש"י, הוא יינה של תורה", שכל קטע בפירוש רש"י הוא, "לא באתי אלא לפשוטו", ויחד עם זאת הוא, "יינה של תורה"⁵.

ובכל אופן, יש קטעים מסויימים בפירוש רש"י על התורה, שבהם רואים בגלוי שהם, "יינה של תורה". ואחד מהם הוא פירוש רש"י בפרשתנו על הפסוק, "אתה הראת לדעת..."⁶

ב. אתה הראת לדעת"

רש"י מצטט את המילה, "הראת" ואומר, "כתרגומו אתחיתא", ולאחר מכן הוא ממשיך ואומר, "כשנתן הקב"ה את התורה פתח להם שבעה רקיעים, וכשם שקרע את העליונים כך קרע את התחתונים וראה שהוא יחיד, לכך נאמר אתה הראת לדעת"⁷.

(1) היזם יום ע' כד. (2) ראה בארוכה אמרי בינה שער הק"ש ספנ"ג ואילך. (3) ראה לקו"ש ח"ה ע' 1 ואילך. (4) בראשית ג, ת, שם, כד. ובכ"מ. (5) וראה לקו"ש שם הערה 3 בביאור השייכות המיוחדת ד, יינה של תורה" לפשוטו של מקרא. וראה שם ע' 279 דחלק הרמז והדיוט אינו מוכרח שיהיו בפירש"י. (6) ד, לה. (7) בש"ן (עה"ת) עה"פ לאחרי שמעתיק ל' רש"י (בשינויים קלים), והוא מן המדרש". יש שצינו את המקור לפרש"י בפסיקתא רבתי פ' מ"ת בסופו ומדרש שה"ש הוצאת גרינהוט (ירושלים תרנ"ו. תשל"א) בתחלתו עה"פ ישקני. אבל בפסיקתא רבתי הלשון, מיד פתח הקב"ה שבעת רקיעים ונגלה עליהם עין בעין כו". ובמדרש שה"ש הלשון, באותה שעה פתח הקב"ה שבעה רקיעים והראה להם לישראל כל מה שיש בתוכן". בעקידה פרשתנו סוף שער פת: ,ובמדרש מאי דכתיב חלקי

(12) זח"ג קכד, ב – ברע"מ. הובא ונת' באגה"ק שם. (13) אבות פ"ג מ"ו. (14) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סקכ"ח סל"ו. ועוד. (15) נוסח "אני מאמין" הנדפס בסידורים וכו'. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 394. (16) אבות פ"א מ"ב.

שלחמה נגד פעולותיו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (ועד"ז בנוגע לפעולותיו של בעל ההילולא דעשרים באב) בהפצת התורה והמעיינות חוצה, מארחת ומכבדת את תלמידיו ושלוחיו וההולכים בדרכיו ואורחותיו בהפצת התורה והמעיינות חוצה –

ש"נפלאות" אלו (שכבר ראו בפועל) מעוררים ומדגישים שתיכף ומיד רואים הפלא הכי גדול – גאולה האמיתית והשלימה עלי' נאמר⁶ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", "נפלאות" גם בערך לצי"מ⁷.
... ובנוגע לפועל:

כיון שנמצאים על סף הגאולה האמיתית והשלימה שבה יהיו כל הענינים באופן של בלי גבול – צריכה להיות ה"טעימה" (בערב שבת, ש"טוב לטעום מכל תבשיל ותבשיל⁸) מהבלי גבול דהגאולה, ע"י ההוספה בעניני התומ"צ באופן שלמעלה ממדידה והגבלה.

ובפרטיות יותר – הוספה בלימוד התורה (מוסיף לילות על הימים לעסוק בתורה⁹) הן נגלה דתורה והן פנימיות התורה, כולל לימוד עין יעקב, אגדה שבתורה, ש"רוב סודות התורה גנוזין בה"¹⁰, ועוד ועיקר, לימוד פנימיות התורה, כדברי האריז"ל (שיום ההילולא שלו בחמשה מנ"א) ש"בדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה"¹¹, ובמיוחד לאחרי שנתבארה בתורת החסידות באופן ששייך להבנה והשגה דכאו"א מישראל,

והדגשה מיוחדת על ההוספה בלימוד התורה בעניני הגאולה – הן בנגלה דתורה, ובפרט בספרו של הרמב"ם שכולל גם ההלכות ששייכות לזמן הגאולה, כמו הלכות בית הבחירה (שלמדום זה-עתה בימי בין

(6) מיכה ז, טו.

(7) ראה אוה"ת נ"ך עה"פ (ע' תפז). וש"נ.

(8) שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס רנ.

(9) פרש"י תענית שם.

(10) תניא אגה"ק סכ"ג.

(11) שם סכ"ו (קמב, ב).

מהוות המשך לפסוק הקודם, ומוסבות על הנסים והנפלאות¹³ אשר עשה הקדוש-ברוך-הוא, במצרים לענין, ובלשון הספורנו¹⁴: "את כל אלה הראך הא-ל יתברך, לדעת, כדי שתתבונן ותדע בלי ספק כי ה' הוא האלקים...".

ואת זה שולל רש"י בפירושו "כשנתן הקדוש-ברוך-הוא את התורה פתח...". רש"י שולל את האפשרות שהמילים, "אתה הראת..." קשורות לאותות ולמופתים, אשר עשה לכם ה' אלקיכם במצרים לעיניך, המוזכרים בפסוק הקודם, וכן, לפי דבריו, אין הכוונה לנפלאות המופיעות בפסוק הבא¹⁵, המדבר על מתן תורה, "מן השמים השמייעך... ועל הארץ הראך..." – אלא הוא מסביר ש"אתה הראת" הוא ענין חדש, שבא לספר על מאורע שונה שהתרחש בשעת מתן תורה – פתח להם שבעה רקיעים...".

וההכרח להסביר לפי פשוטו של מקרא שהמילים, "אתה הראת" אינן מוסבות לנאמר לפני כן ולא לנאמר לאחר מכן, אלא הן ענין בפני עצמו. נובע מהמילה, "הראת", כפי שיוסבר להלן.

ד. הסרת הכינוי, ולא פעולה חדשה

התורה מתבטאת בפסוק זה בלשון, "אתה הראת", ולא "אתה ראית". כלומר, מודגש שהיתה כאן פעולה של הוולת, "להראות". ולכאורה, אין מובן, מדוע מדגישים את מקבל הפעולה – אתה – ולא את עושה הפעולה. לכאורה, צריך היה לומר "הקדוש-ברוך-הוא הראה לך", כפי שנאמר לפני כן, אשר עשה לכם הוי", ואף לאחר מכן¹⁵ "השמייעך את קולו... הראך את אשו...".

מכך¹⁶ מסיק רש"י, שבפסוק זה מדובר על "הראת" אחר, שבו מודגש שהיתה זו פעולה של "להראות", אך יחד עם זאת לא היתה זו כפעולה ממש, כמו "הראך", אלא באופן שהחידוש העיקרי הוא מצד מקבל הפעולה – "אתה": המראה רק ביטל דבר מה שהפריע לראות, ופעולתו התבטאה בביטול הגורם המונע את הראיה.

ולכן מסביר רש"י שאין מדובר כאן על הנסים והנפלאות שהראה הקב"ה לישראל, שזוהי פעולה כפשוטה, עשיית פעולה ממש, אלא שכאן מדובר על

(13) וכן משמע בתב"ע כאן: אנת איתחמיא ית פרישתא האלין, ובפי' יונתן: נסים ונפלאות אלו. ובבחי' כאן: אתה הראת אותות ומופתים שמתוכם תוכל לדעת. ולכאורה כן משמע שמפרש בספר וכוון על פרש"י, אתה ישראל הראך כל זה כדי לדעת כו". וצ"ע.

(14) עה"פ.

(15) ד, לו.

(16) וראה גם דבק טוב ובאר מים חיים (לאחי המהר"ל) לפרש"י כאן.

הגילוי של "פתח להם שבעה רקיעים...": הקדוש-ברוך-הוא לא עשה פעולה חדשה "להראות" לישראל, אלא רק הסייר את הכינוי של "שבעה רקיעים", ואז ממילא, "ראו שהוא יחיד"¹⁷.

ה. ראו שהוא יחיד

לפי זה יוצא, שיש הבדל מהותי בהסבר המילים, "אתה הראת" בין פירושם של המפרשים שהוזכרו לעיל, לבין פירוש רש"י:

אם מסבירים שהמילים, "אתה הראת" קשורות לנסים של יציאת מצרים, יוצא, שלבני ישראל נראו נסים – ולא "הראת" ש"הוי' הוא האלקים...". – אלא, שמנסים אלו הבינו בני ישראל וידעו – "לדעת" – ש"ה' הוא האלקים", וכדברי הספורנו שהובאו לעיל "כדי שתתבונן ותדע... כי ה' הוא האלקים".

ואילו לפי פירוש רש"י נראה לבני ישראל עצם הענין ש"ה' הוא האלקים", ובלשון רש"י, "ראו שהוא יחיד".

ולכן מסיים רש"י ואומר "לכך נאמר אתה הראת לדעת". בכך לא זו בלבד שרש"י מדגיש שדוקא על מאורע זה "לכך", נאמר אתה הראת לדעת, ולא על הנסים שסופרו בפסוק הקודם, אלא ככוונתו להדגיש גם, שלפי הסבר זה משתנה גם המשמעות של המילים, "הראת לדעת", ואין אלה שני ענינים שונים ("הראת" – את הנסים, ועל ידי כך תוכל להגיע לידי "לדעת כי ה' הוא האלקים"), אלא זהו ענין אחד: האפשרות, "לדעת כי הוי' הוא האלקים" היא באופן של "הראת" – "ראו שהוא יחיד".

ו. אין עוד מלבדו

הסבר נוסף לכך שרש"י אינו מבאר שהמילים, "אתה הראת" אמורות לגבי הנסים שבמצרים, או לגבי מן השמים השמייעך את קולו... ועל הארץ... – רומז רש"י בדבריו, "ראו שהוא יחיד", שזוהי המשמעות של "אין עוד מלבדו":

הנסים שבמצרים הוכיחו ש"אני ה'¹⁸, ולא אחר חז" – הוי' הוא האלקים" כנאמר מספר פעמים על המצרים, וידעו מצרים כי אני ה'¹⁹, וכדומה. אך בכל זאת, אין מנסים אלו הכרח ש"אין עוד מלבדו"²⁰. כי ייתכן, שאמנם, הקדוש-ברוך-הוא גדול וחזק מכולם, ולכן אין אף אחד יכול לעכבו, ושום דבר אינו יכול חז" להפריעו בעשיית הנסים, לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי" וכדומה, אך אין

(17) להעיר שבב' מכת"י רש"י שתח"י, והראה להן (לישראל) שהוא יחיד.

(18) ראה לדוגמא: וארא ו, ז. בא י, ב.

(19) ראה לדוגמא: וארא ו, ה. בשלח יד, ד.

(20) נוסף ע"ז ששם הוא הכל בבחי' ידיעה כנאמר כמ"פ וידעתם וידעו כו' ולא ראי'.

הוספה

בשורת הגאולה

ד.ד.

דובר כמ"פ בתקופה האחרונה שלפי כל הסימנים נמצאים אנו ב"שנה שמלך המשיח נגלה בו"¹ (נוסף על החשבון דערב שבת לאחר חצות שמתחיל בשנת ה'תשנ"א²) – כמרומו בהר"ת (שנתפשט בכל ישראל) "הי' תהא שנת נפלאות אראנו", ובפרט שבמשך השנה ראו בפועל (ויראו עוד) כו"כ מאורעות שהם "נפלאות", ויתירה מזה, שכל א' מהם הוא באופן של "פלא" גם ביחס לה"פלא" שלפניו, פלא לגבי פלא שמעורר התפעלות חדשה.

– כולל גם ה"פלא" שמתרחש בימים אלו ממש: כינוס אנ"ש והשלוחים שיחיו במדינת רוסיא, שהתכנסו מכו"כ מקומות (גם משאר מדינות שבעולם) בעיירה ליובאוויטש, כולל גם כדי להשתטח על ציוני קודש של רבותינו נשיאינו ששם מנוחתם כבוד, וגם על הציון הק' של אאמו"ר ז"ל (שיום ההילולא שלו, עשרים באב, מתברך מיום הש"ק זה), ונוסף לזה, מתכנסים בעיר הבירה דכל המדינה, מאסקווא כדי להתייעץ ולהתדבר יחדיו ("איש את רעהו יעזורו"³), מתוך אהבה ואחדות, "כאיש אחד בלב אחד"⁴) ולקבל החלטות טובות להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה בכל המדינה ובכל העולם כולו, ויה"ר שיהי' הכינוס בהצלחה רבה ומופלגה, ובאופן של הוספה כפולה ומכופלת, "דמוסיף יוסיף"⁵, ועד להוספה שלמעלה ממדידה והגבלה – שמאורע זה הו"ע של "נפלאות", שאותה מדינה

לכסות²⁶ – ואב לכולם, הביטוי הנפוץ במקומות רבים – קריעת גזר דין²⁷.

ההבדל בין שני ענינים אלו בעבודתו הרוחנית של האדם הוא:

בעבודת האדם בעולם יש באופן כללי שני אופנים – דרך עבודה אחת היא עבודה הדורשת "פתח", והדרך השניה דורשת עבודה של "קרע".

זהו ההבדל בין עבודת ה"בירורים" לבין עבודת הנסיונות²⁸: העבודה בעניני העולם בכלל היא עבודת הבירורים, כאשר עוסקים בדברים גשמיים, וצריך "לפתוח פתח" ולגלות את תכליתם, שנבראו לשמש את קונם, וכן לגלות את הניצוץ האלקי שבהם, שהוא המציאות האמיתית של כל דבר שבעולם.

אך לפעמים, מנסה ה' אלקיכם אתכם...²⁹ האדם נתקל בנסיון, המסתיר ומעלים על האלקות, והחיות האלקית שבנסיון נפלה למטה ביותר עד כדי כך שהיא נעלמת ומוסתרת לחלוטין. וכדי שניצוץ אלקי זה יתגלה, אין די בעבודה של "פתח", אלא יש צורך בעבודה של "קרע" – לקרוע ולבטל את ההסתרה.

ההבדל בין אופני עבודה אלו אינו רק לגבי ה"חפצא", הדבר שבעולם, אלא גם ובעיקר בעבודת האדם, ה"גברא" בתוך עצמו:

עבודת הבירורים של האדם בתוך עצמו היא באופן של "פתח" – הוא מגלה את כחותיו, המוחין והמדות, החל בהתבוננות בתפלה וכדומה המביאה לידי בירור הנפש הבהמית, ולאחר מכן בירור וזיכוך חלקו בעולם על ידי כוונה לשם שמים באכילתו ובשאר צרכיו.

עבודת הנסיונות של האדם בתוך עצמו היא – "קרע": הוא פועל להיפך מהרגלו ותכונותיו, עבודה של מסירות נפש למעלה מהגבלות, ובעבודה זו – כשם שקרע את העליונים כך קרע את התחתונים, בדיוק כפי שהוא אינו מתחשב במגבלות, ומבטל את ההעלמות והמסכים של כחותיו העליונים – תענוג, רצון, שכל ומדות – כך הוא מבטל גם את המסכים של כחותיו התחתונים – של מגבלות הגוף והנפש הבהמית.

וכאשר היהודי עומד בנסיון, ומתגבר נגד כל מונע – אזי קורע כל המסכים ומסתירים ומעלימים אור וחיות ה' ונמצא שיצא אור וחיות ה' מן העולם אל הגילוי³⁰.

26) כטענת הים (שמות רבה פכ"א, ו. ראה המשך והחרים תרל"א ע' כג"כ).

27) ר"ה טו, ב. ובכ"מ.

28) בכל הבא לקמן – ראה לקר"ת ראה יט, ב. ואילך. דרמ"צ קפו, א ואילך. סה"מ פ"ת ע' קו ואילך. ד"ה כי מנסה תש"ח. ועוד.

29) ראה יג, ד.

מכאן הכרח שאין שום מציאות אחרת ח"ו שהיא בעלת כוח ויכולת, אם כי פחותה משל ה'.

דווקא במתן תורה, כאשר "פתח להם שבעה רקיעים... – וראו שהוא יחיד" – שלא זו בלבד שאין שום מציאות של כוח שיכול ח"ו להשתוות אל הקדוש-ברוך-הוא, אלא שאין כלל מציאות אחרת חוץ ממנו – ראו שהוא יחיד", שאין כלל מישהו אחר בעליונים ובתחתונים, אין עוד מלבדו".

ז. "פתח" או "קרע":

אך יש להבין את השינוי בניסוח בפירוש רש"י: בתחילת דבריו הוא אומר "פתח להם שבעה רקיעים", ומיד לאחר מכן הוא ממשיך ואומר, וכשם שקרע את העליונים כך קרע את התחתונים?"

ניתן היה לומר, שהביטוי "פתח" (בדומה ל"נפתחו השמים וראו מראות אלקים"²¹) מתאים לגבי העליונים – שבעת הרקיעים, אך לא לגבי ה"תחתונים".

אבל, כאמור, בתחילה אומר רש"י, "פתח להם שבעה רקיעים", ואחר כך הוא ממשיך, "וכשם שקרע את העליונים...". אם ההבדל בין הביטויים נובע מההבדל בין "עליונים" לבין "תחתונים", צריך היה רש"י לומר "וכשם שפתח את העליונים כך קרע את התחתונים".

אך מכיון שרש"י משנה בלשונו לגבי העליונים עצמם, מובן, שבעליונים עצמם היו שתי פעולות – הן, "פתח" והן "קרע". ואילו בתחתונים היתה פעולה אחת בלבד – "קרע".

ובכך רואים את "יינה של תורה" אשר בפירוש רש"י, כדלקמן.

ח. עבודת בירורים ועבודת הנסיונות

הביטוי "פתח" מבטא ענין של תיקון, הוספת שלמות, חיידוש שלמות²² על ידי פתיחת דבר מסויים,

ואילו הביטוי "קרע" מבטא ביטול דבר, אשר משום כך קריעת בגד מבטלת אותו²³ או את חשיבותו²⁴, קריעת²⁵ ים סוף מבטלת את מהות הים

21) יחזקאל א, א. ולהעיר מנח ז, יא: וארובות השמים נפתחו.

22) ולהעיר מדבר פ"א, ה: ויבקעו כל השערים שבשמים ותהומות ויראו שאין זולתך כו'. וראה שינוי הלשונות במדרשים דלעיל הערה 7.

23) נפתח הסתום (נדה ל, ב), ענין פתח בבית, ר"ש פתח (דוך חודש – ד"ה כאשר השמים החדשים תרע"ח). ועוד.

24) ראה כלים ספכ"ז. תוספתא כלים ב"ב פ"ה, א.

25) ראה תצוה בת, לב. רש"י נחמ"ה, ריש ע"ב.

26) משאי"כ הענין דבקיעת ים סוף וכו' (ראה המשך והחרים שנסמן בהערה הבאה).

1) יל"ש ישע"י רמז תצט.

2) ראה סה"ש ה'תשנ"א ח"א ע' 254. וש"נ.

3) ישע"י מא, ו.

4) פרש"י יתרו יט, ב.

5) תענית בסופה.

טו. עבודה של "קרע" מביאה לגילוי אלקות

לפי כל האמור לעיל מובן גם לגבי גילוי האלקות שבאמצעות עבודת האדם:

כשם שבמתן תורה, הרי באמצעות "קרע" נגדם, אתה הראת לדעת" – ראו שהוא יחיד, גילוי הנצמדות באופן של ראייה המביאה לידי ידיעה והכרה שלכית – "לדעת" – כך גם בעבודת האדם, דווקא בעבודה של "קרע" את העליונים ואת התחתונים, עבודה שמעל למדידה והגבלה, עבודת הנסינות שבדרגת היחידה שבנפש, ה"קרע" את כל המגבלות והמסכים של עליונים ותחתונים, מביאה לידי גילוי דרגת, "יחיד" עצמות אין סוף ברוך הוא, וזה מביא לידי "לדעת" (כי מנסה... לדעת), שנעשית, "דעת" והשגה והרגשה בו יתברך בבחינת ראייה⁵⁸, "הכרה באלקות כאילו רואה בראיה חושית"⁵⁹.

ודוקא באמצעות עבודה זו, שהיא בעיקר בתקופת הגלות⁶⁰, מחישים יותר את ביאת משיח צדקנו, ואז יהיה, ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר⁶¹,

להעיר מהמשך דפתגם אד"ה ב'היום יום שם: פרש"י אויף חומש אי ינה של תורה פותח הלב ומגלה אהבה ויראה עצמות" ו"ל שנרמוז כאן ב' הענינים הנ"ל: בחי' פותח הלב" הוא מה ששייך לגילוי, ומגלה אהבה ויראה עצמות" בא ע"י "קרע", קריעת כחות הנפש ולבושי הנפש.

58) לקו"ת ראה יט, סע"א. וממשיך "שהדעת הוא נמשך מבחי' ראי' כדכתיב אתה הראת לדעת שהוא בחי' ומבשרי אחזה אחזה ממש". וראה בשאר המקומות שבהערה 28.

59) ד"ה כי מנסה שם רפ"ח. ועד"ו בשאר המקומות שבהערה שם.

60) סה"מ פר"ת שם. ד"ה כי מנסה שם ספ"ו. ובכ"מ.

61) ישע"מ ה, ה.

ראיית המהות, "עין בעין יראו"⁶² בראיה חושית⁶³. אך אז לא יהיה הגילוי באופן של "קרע", כי אז יודרך גשמינות הגוף והעולם⁶⁴, עצמותו יתברך תתגלה בתוך מציאות העולם עצמו, שמציאותו האמיתית של הישות של הנבראים⁶⁵ היא הישות האמיתית⁶⁶ –

במהרה בימינו ממש, בבנין בית המקדש השלישי, שהיה אבני גזית⁶⁷, המזבח עץ⁶⁸ וכו', ויחד עם זאת – מקדש אדני כוננו ידך⁶⁹.

(משיחות ליל שמחות תורה תשל"ט, ליל יום שמחות תורה תשמ"ג)

62) שם נב, ה.

63) תניא פל"ו. וראה גם המשך תער"ב ח"א ע' שנו. ע' תנו. ח"ב ע' תתקל ואילך. ע' תתקצו ואילך. סה"מ תשי"ד ע' 220. ועוד.

64) תניא שם. וראה במקומות שבהערה שלפנ"ו.

65) כי בהעלם וההסתרה התחתונים – מציאות היש – ב' ענינים (ראה לעיל ס"ט), ובלשון התניא (פל"ו): א, אין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו ית' וחשך כפול ומכופל, עד שבהרגשתו, "מציאותו הוא מעצמותו", ב) "עד שהוא מלא קליפות וסמ"א שהן נגד ה' ממש כו'. ולעת"ל כיון שיודרך גשמינות הגוף והעולם, הרי זה שהוא, מלא קליפות וסמ"א שהן נגד ה' ממש" יתבטל לגמרי, אבל מציאות התחתונים (גשמינות העולם) לא תתבטל (שהרי לא יתבטל או הצמצום), אלא שיתגלה שמציאות היש (וההרגש דמציאותו מעצמותו – ראה בהנסמן לעיל הערה 34. ד"ה מצה זו תש"ז פ"ב. ובכ"מ) היא (מנבחי' יש האמיתית. ראה בהנסמן בהערה הבאה.

66) ביאורי הוהר בשלח ד"ה כנוונא דלעילא קרוב לסופו (נג, ג ואילך). ובכ"מ. וראה ד"ה ולקחתם לכם תרס"א.

67) יחזקאל מ, מב.

68) שם מא, כב.

69) בשלח טו, יז. פרש"י עה"פ. וראו זח"ג רכא, א.

טז. גילוי אלקות ב"תחתונים על ידי "קרע"

בדומה לשני אופנים אלו בעבודה הרוחנית, כך יש הבדל באופן כללי בין הדרך שבה מתגלה האלקות באמצעות ה"עליונים" או באמצעות ה"תחתונים":

העולמות ה"עליונים" מגלים אלקות מצד עצם מציאותם, באופן של "פתח". כפי שנאמר לגבי מציאות השמים כפשוטם³¹, "השמים מספרים כבוד א"ל ומעשה ידיו מגיד הרקיע", "השמים עצמם מספרים" ומגלים, "כבוד א"ל", וה"רקיע" "מגיד" את, "מעשה ידיו" של הקדוש ברוך הוא. וכך לגבי כל ה"עליונים" – מציאותו של כל עולם וכל דרגה מגלה ענין נוסף באלקות, וכל זאת נכלל בענין האור³²: כשם שמציאות האור עצמה מגלה את המאור, כך עצם המציאות של העולמות והספירות שלמעלה מגלה את האלקות.

ואילו ה"תחתונים", ובמיוחד מציאות היש, הרי לא זו בלבד שאין הם מגלים אלקות, אלא להיפך, כל מהותה של מציאות הישות היא שמקורה האלקי אינו מורגש בה, עד אשר עולמים לחשוב שמציאותה נובעת ח"ו מעצמה, ושדבר זה אינו "עולל מאיזה עילה שקדמה לו"³³. ויוצא מכך, שמציאותם של ה"תחתונים" מציאות היש "מספרת", כביכול, שוריא קיימת.

ולמרות שמציאות זו מחייבת הכרה במציאותו של בורא³⁴ שהוא מחוייב המציאות, שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו ולכן הוא לבדו בכוחו ויכולתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש, בלי שום עילה וסיבה קודמת ליש הזה, כמבואר באגרת הקדש³³ – הרי לענין זה מגיעים ידי לימוד והסקה בדרך הגיונית בשכל האדם, ולא על ידי שמציאות זו מגלה, את האלקות, אלא, להיפך, בהסתכלות על מציאות זו רואים מציאות שהיא נפרדת וקיימת בפני עצמה³⁵,

ולכן, גילוי האלקות ב"תחתונים" הוא באמצעות שבידת וביטול מציאותם – "קרע". ולכן מתבטא רש"י בפועל "פתח" רק לגבי ה"עליונים" – שבעת

30) לקו"ת שם יט, ג. ועד"ו בשאר מקומות שבהערה 28.
31) תהלים יט, ב. וראה בארוכה סידור קעה, סע"א ואילך (בביאור זח"ב קלו, ב ואילך). רשימות הצ"צ (יהל אור) על הפסוק ושו"ב.
32) ראה ד"ה כי מנסה הנ"ל פ"ב, דכל ענין המציאות למעלה הוא אור .. למעלה הגם שישנם נבראים וענינים כמו נשמות ע"ס מלאכים היכולות ומולות אמנם כולם הם מבחי' המציאות שלמעלה דמציאות שלמעלה הם אורות".
33) אגה"ק ס' כ (קל, ב). וראה במקומות שבהערה הבאה.
34) ראה בארוכה המשך תער"ב ח"ב ע' א'קמד ואילך. ד"ה תקעו תרצ"ד (סה"מ תשי"א) פ"ד. ועוד.
35) ראה סה"מ תרע"ח ע' ק"ג.

הרקיעים – ולא לגבי התחתונים, כי מהותם של ה"תחתונים" היא "בענין הסתר אורו יתברך והושך כפול ומכופל עד שהוא מלא קליפות וסמ"א אחרא שהן נגד ה' ממש לומר אני ואפסי עוד³⁶, וגילוי אלקות כאן אינו נעשה על ידי "פתח" – על ידי גילוי הטוב והקדושה הטמונים שם, אלא על ידי שבידת וביטול חשיבותה של מציאות זו³⁷, כדלעיל.

י. במתן תורה "קרע" גם את ה"עליונים"

למרות זאת, לגבי ה"עליונים" אין רש"י מתבטא רק בפועל "פתח", אלא גם ב"קרע", כי בשביל ההתגלות האלקית שהיתה, כשנתן הקדוש ברוך הוא את התורה" ציבחה היתה להיות פעולה של "קרע" לא רק של ה"תחתונים", כי אם גם של ה"עליונים".

ההסבר לכך הוא: ידוע פירושו של אדמו"ר הזקן³⁸ למילים, אתה הראת לדעת": "אתה – עצמות אין סוף ברוך הוא, הראת – התגלית, לדעת – שידעו ויכירו אותך".

ויש לומר, שכאשר רש"י מדייק ואומר, "ראו שהוא יחיד", הוא רומז בכך לפירושו הנ"ל של אדמו"ר הזקן – כי המשמעות של יחיד, שנעלית לחלוטין מ"אחד" אשר ייתכן שיש שני לו³⁹, ובודאי נעלית מ"ראשון" המחוייב קיום של "שני", קשורה לדרגה של עצמות אין סוף ברוך הוא⁴⁰.

וזהו ההסבר לפרטים שצויינו לעיל לגבי אופן ההתגלות:

א) ההתגלות באה באופן של "הראת" – מאליה, כי בדרגה של עצמות אין מתאים להתבטא בלשון של פעולה, וגילוי העצמות נעשה בדרך ממילא⁴¹.

36) תניא פל"ו.

37) ראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ו ע' 22 ואילך.
38) סה"מ תשי"ד ע' 220. ועד"ו הוא שם ע' 54. ועד"ו ברד"ש אתה הראת תרפ"ט שם ובסח"מ ה"ת"ש ס"ע 146. ובסח"מ ת"ש שם מתחיל בפ"י התרגום, ותרגם את אתחזיתא למדע .. דו האסט ויך באויון או מען זאל דיר וויסן", וממשיך, והוא כמו שפירש רבנו נ"ע": וכנראה שמפרש גם בתרגום ש"אתה" קאי על הקב"ה. ולכאורה לא כן הוא לפרש"י כנ"ל ס"ד. וכמפורש בספר זכרון. ואכ"מ.

39) כמ"ש: יום אחד (ואח"כ) .. יום שני, שלישי וכו' (בראשית א, ה. ה. יג).

40) ראה בהנסמן לקמן הערה 51. ובכ"מ.

41) וגם בענין ההתהוות שמצד העצמות נאמר הוא ציוה ונברא דהיינו עצמותו ומהותו ית' צוה ונברא ולא שברא .. רק כאלו צוה ונברא ממילא כו' (תו"א צו, ג). לקו"ת ראה כ, סע"ג. וראה לקו"ת שה"ש יד, ג. ולהעיר מד"ה ע"כ יאמר המושלים תרצ"א, ובכ"מ, שגם ההתהוות שמצד שם הוי' היא בדרך ממילא. וראה גם לשון הרמב"ם בריש בל' יסוה"ת שכל הנמצאים, לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו" (ראה המשך תרס"ו ע' שמג ואילך. ועיי"ש ע' תסה).

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח

ויה"ר שעי' קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

(ב) הענין של „לדעת“ נעשה באופן של „הראת“ – „ראיה חושית“⁴², כי אופן הגילוי של דרגת העצמות הוא דוקא אופן של ראייה, ולא הבנה שכלית⁴³. וכיון שבמתן תורה היה גילוי העצמות⁴⁴, לכן „כשם שקרע את העליונים, כך קרע את התחתונים“, כפי שיוסבר להלן.

יא. מציאות יחידה או מציאות אמיתית אחת?

ההסבר לכך הוא:

בהלכות יסודי התורה⁴⁵ מביא הרמב"ם את סיום הפסוק „אתה הראת לדעת...“ לאחר ההלכות העוסקות במצוה של ידיעת „מציאות האל“, ואלה דבריו: „הוא שהנביא אומר וה' אלקים אמת, הוא לבדו האמת ואין לאחר אמת כאמיתתו, והוא שהתורה אומרת אין עוד מלבדו, כלומר אין שם מצוי אמת מלבדו כמוותו“.

פירוש זה ל „אין עוד מלבדו“ הוא בתוכן שונה לחלוטין מפירוש רש"י:

לפי הרמב"ם, המשמעות של „אין עוד מלבדו“ היא שיש, כביכול, מציאות מלבדו, אלא ש „אין שם מצוי אמת מלבדו כמוותו“ ומובן ההכרח לפירוש זה של הרמב"ם, כמוסבר במספר מקומות⁴⁶: אם נסביר, כפי שמשמע, לכאורה, מן המילים „אין עוד

מלבדו“ בפשטותן, שאין שום מצוי מלבדו, יוצא, שהעולם אינו קיים כלל, ואי אפשר לפרש כך, שהרי אם כך אין כלל קיום והשיבות בעשיית מצוות, אשר כל מהותן היא קיום מצוה על ידי נטילת הפנץ כלשהו בעולם והמשכת קדושה בתוכו. לכן אומר הרמב"ם „כלומר“, שהמשמעות של „אין עוד מלבדו“ איננה שאין כלל מציאות אחרת מלבדו, אלא „אין שם מצוי אמת מלבדו כמוותו“. זאת אומרת, העולם הוא מציאות, אך אין זו מציאות אמיתית⁴⁷ ואפילו לא „כמותו“.

לפי ההסבר הפנימי לפירוש רש"י – „וראו שהוא יחידו“, יוצא, שהמשמעות של „אין עוד מלבדו“ היא, שלא זו בלבד שהעולם איננו מציאות אמיתית, אלא שה' יתברך הוא המציאות האחת והיחידה, ואין כלל מציאות אחרת מלבדו.

ולכאורה: כיצד מתאים פירוש זה לכל הענין, שהתורה והמצוות קשורות לקיום העולם, כדלעיל?

ויש לומר, שההסבר לכך הוא: המושג של „הוא יחידו“ מקורו בבחינת „יחיד“, שהיא ההתנגדות של עצמות אין סוף ברוך הוא, כמוצא לעיל בפירושו של אדמו"ר הזקן, ולגבי דרגה זו של עצמות אין סוף ברוך הוא – „אין שום מציאות כלל“⁴⁸.

יב. הרמב"ם – „מצוי ראשון“; רש"י – דרגת עצמות

זהו ההבדל בין פירוש הרמב"ם לבין פירוש רש"י:

הרמב"ם מדבר על המושג „אין עוד מלבדו“ כפי שהוא בענין של הלכה ונוגע להלכה. וכיון שההלכה קשורה למציאות העולם, שבאמצעותה מקיימים את הלכות התורה, כך שההלכה יוצר את מציאות העולם למפרע⁴⁹. – לכן מבאר הרמב"ם „אין שם מצוי אמת מלבדו כמוותו“.

והכוונה לדרגה האלקית אשר השפילה את עצמה, כביכול, אל הבחינה של „מצוי ראשון“ כדי להמציא את כל הנמצאים⁵⁰. ובדרגה זו יש „מקום“ למציאות העולם,

אך כיון שלעולם אין מציאות עצמאית, אלא רק מצד הקדוש-ברוך-הוא, שהוא „מצוי ראשון“, לכן אין הוא מציאות אמיתית.

47 ראה בפרטיות הביאור בזה במקומות ב"ד"ח שבהערה שלפניו.

48 המשך תרס"ז שם. ובלשון הרמב"ם שם ה"ב, אין דבר אחר יכול להמצאותו“.

49 להעיר ע"ד"ג גם לאחר הבריאה – ממרו"ל (ויק"ר פכ"ו,

ב. במדבר"י פ"ד, ב. ועוד) ע"פ מי הקדימני ואשלם.

50 לשון הרמב"ם ריש הל' יסודות. וראה בארוכה, הדרן, שם ס"ח.

לעומת זאת, רש"י מפרש את הפסוק לפי פשוטו של מקרא – שהקדוש-ברוך-הוא התגלה לישראל „כשנתן... את התורה“. וכיון שבעת מתן תורה התגלתה עצמותו ית', כמוסבר בכמה מקומות, לפיכך אומר רש"י – שפירושו „הוא יינה של תורה“ – „ראו שהוא יחידו“, כי מצד הדרגה של עצמות „אין שום מציאות כלל“,

וכידוע⁵¹, שלגבי הדרגה של עצמות לא ייתכן לומר „מלת אחד“, כי המילה „אחד“ אינה שוללת את מציאות העולמות, אלא האחדות של ה' אחד“ מצביעה על כך שמציאות העולמות מאוחדת עם הקדוש-ברוך-הוא,

כפי שמפרש הסמ"ק⁵² על המילה „אחד“, שיש שבעה רקיעים וארץ (הנרמזים באות ח"ת של אחד), ויש ארבע רוחות בעולם (הנרמזות באות דל"ת), וכל אלו בטלים ומאוחדים עם אלופו של עולם (האות אל"ף של אחד).

והאחדות הזאת קשורה לכח האלקי הנמצא בתוך העולמות – „בחינת האור“. ובלשון הרמב"ם „מצוי ראשון“. לעומת זאת, מצד דרגת העצמות, אין אומרים שה' הוא ראשון, או אחד, אלא „יחיד“, שהוא לבדו הוא ואפס וולתו“.

יג. „קרע“ – ביטול כל העולמות

ולכך רומז רש"י בשינוי הלשון בפירושו – „פתח להם שבעה רקיעים וכשם שקרע את העליונים כך קרע את התחתונים“:

הבטוי „פתח להם שבעה רקיעים“ מצביע על גילוי האלקות שבשבעת הרקיעים עצמם, בעולמות העליונים. כלומר, כשנתן הקדוש-ברוך-הוא את התורה לא התגלו לישראל רק הדרגות הנמוכות, כביכול, של האלקות, אשר בארץ, ברקיע הראשון, אלא כל הדרגות של גילויי אלקות, הנרמזים באופן כללי בבטוי „שבעה רקיעים“.

אך דרגות האלקות המתגלות בעולמות העליונים הן רק הדרגות הקשורות לאור ולגילוי, שאלה מתבטאות באמצעות העליונים, אך עצמות אין סוף, הנעלית לחלוטין מכל בחינה של אור וגילוי, הרי כשם שהנבראים התחתונים אינם מגלים אותה, כך לא ייתכן שהיא תתגלה על ידי העליונים ואף לא על ידי בחינת האור הנעלית ביותר.

אין בכל זאת, יכולה העצמות להיראות, כביכול? – על ידי ביטול העולמות – „קרע“ – כאשר מורגש ש „אין שום מציאות כלל“⁴⁸.

51 בהבא לקמן ראה תו"א וארא נה, סע"ב ואילך. סה"מ להצ"צ שרש מצות התפלה פ"ח. ובכ"מ.

52 וזבא בב"י א"ח ס"א (ע"פ ברכות יג, ב).

ולכן מוסיף רש"י ואומר, שלאחר ש „פתח...“, לאחר מכן נראתה דרגת העצמות על ידי „כשם שקרע את העליונים כך קרע את התחתונים“ – הן העליונים והן התחתונים אינם מציאות, הקדוש-ברוך-הוא „קרע“ את מציאותם, ועל ידי כך „ראו שהוא יחידו“ – התגלתה דרגת העצמות, יחיד⁵³.

יד. „ראו שהוא יחידו“ – הוראה בעבודת ה'

כיון שכל ישראל „ראו שהוא יחידו“ בעת מתן תורה, מובן שענין זה קשור לנתינת ולקבלת התורה, לקיום התורה והמצוות על ידי ישראל. והרי מכל דבר שיהודי רואה או שומע עליו ללמוד הוראה בעבודת ה', ועל-אחת-כמה-וכמה שהענין של „אתה הראת לדעת...“, „פתח להם שבעה רקיעים וכשם שקרע את העליונים כך קרע את התחתונים“, מהווה הוראה כללית בעבודה בפועל של קיום התורה והמצוות על ידי ישראל בכל הדורות.

ההוראה הכללית הנלמדת מ „ראו שהוא יחידו“ מובנת בפשטות. וכפי שמשו, כאשר חזר בדבריו על הסיפור של „אתה הראת לדעת...“ אין עוד מלבדו“ המשיך והסיק מכך בסוף הפרשה⁵⁵, ושמרת את חוקיו ואת מצותיו אשר אנכי מצוך היום“.

כי כאשר יהודי רואה שה' „הוא יחידו“, מובן, שהוא צריך לקיים את רצון ה' בלי להתחשב ברצונו שלו – כי משום ש „הוא יחידו“, הרי בסופו של דבר יתבצע רצון ה'.

וכך לא יוכל שום דבר למנוע מן היהודי לקיים את רצון ה' ולהתנהג בכל דרכיו בהתאם להוראות ה' בתורתו, כי אין שום מציאות (אמיתית)⁵⁶ אחרת בעולם אשר תעלים ח"ו ולא תאפשר לקיים את רצון ה'.

ולא רק הענין של „ראו שהוא יחידו“ באופן כללי קשור לקיום התורה והמצוות, אלא גם הפרטים „פתח להם שבעה רקיעים וכשם שקרע את העליונים...“, כי מראיה זו במתן תורה שאבו ישראל את הכח וההוראה לשני האופנים והדרגות שהוזכרו לעיל: עבודה באופן של „פתח“ – בדומה לעבודת הבירורים, ועבודה באופן של „קרע“ – בדומה לעבודת הנסיונות⁵⁷.

53 ואולי י"ל דלא הם ב' הענינים שבפסוק: „פתח להם שבעה רקיעים“ – „הוא יחידו“ הוא האלקים; „כשם שקרע כו' וראו שהוא יחידו“ – „אין עוד מלבדו“.

54 ראה כתר שם טוב הוספת ס' קב"כט. וש"נ.

55 ד, מ.

56 כי רק „כשנתן הקב"ה את התורה ראו שהוא יחידו“, שה' גילוי העצמות אשר, לגבי העצמות אין שום מציאות כלל, כנ"ל; אבל לאחר מ"ת נראה ונרגש העולם למציאות, אלא שמצד זה שראו שהוא יחידו בעת מ"ת, נפעל בהם שירוגש ממדי שאין העולם מציאות אמיתית.